

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

§. 4. An tres mentis operationes sint objectum materiale Logicæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

cinalis. *R. D. Ant.* Reperitur per se N. per accidens. C.

Inst. 5. Voces externæ sunt modi sciendum ipsam Logicam, tum alias scientias: Sed modi sciendi sunt objectum Logicæ; ergo etiam voces externæ sunt objectum Logicæ. *R. D. maj.* Sunt modi sciendi *grammaticales C. formales, immediati & Logici.* N. Cognitiones, si-ve conceptus mentis faciunt intellectum *immediatè* scire; voces autem externæ *mediatè* tantum.

54. *Observe 1.* Quidam dicunt, voces externas esse objectum materiale Logicæ vocalis: verum cum Logicam vocalem dari solidè non probetur, sicut non probatur physica, vel Theologia, aut jurisprudentia vocalis; hinc hæc responsio aliàs facilis, meliùs à nobis rejicitur. 2. Dum terminus dividitur in *vocalem & mentalem*, hæc divisio non fit à Logica dirigente actum rationis; sed à Logico vel docente vel discente, aut certè à manuductione ad Logicam. 3. Logica non agit de *suppositionibus, universalibus &c.* ut sunt voces externæ, sed ut sunt voces internæ.

§. IV.

An tres mentis Operationes sint objectum materiale Logicæ?

55. *Nota.* Operatio mentis in genere significat cognitionem si-ve actum, quo potentia cognoscitiva, qualis est intellectus, objectum suum

suum sibi repræsentat. Est triplex, *Apprehensio*, *judicium*, *discursus*. *Apprehensio* est cognitio rei sine affirmatione & negatione. Dividitur in *simplicem* & *complexam*. *Apprehensio simplex* sive *incomplexa* est, quâ intellectus apprehendit objectum simplex v.g. τὸ *Homo*. *Complexa* est, quâ apprehendit objectum per modum plurium v.g. τὸ *Homo albus*. *Judicium* est actus intellectus sive cognitio rei cum affirmatione vel negatione. V.g. *Homo est*, vel *non est albus*. *Discursus* est actus intellectus sive cognitio unum inferens ex alio. V.g. *Omnis homo est rationalis; Petrus est homo; ergo est rationalis*. *Status quæstionis* est: An omnes operationes mentis (τὸ *omnes* sumendo pro generibus singulorum, non pro singulis generum, quia actus Logicæ dirigentes, item apprehensiones, judicia, discursus casu vel necessariò facti, sunt quidem operationes mentis, sed non pertinent ad objectum Logicæ, cum non sint ab ea dirigibiles) sint objectum materiale proximum Logicæ, directum & per se?

56. *Dico*. Sunt. *Ratio est*: Illud est objectum materiale Logicæ, de quo tradit regulas, & in quod objectum suum formale introducit: sed Logica tradit regulas de operationibus mentis, atque in eas objectum suum formale introducit: ergo. *Major* est certa. *Minor*, quoad primam partem constat ex *Dialectica*, in qua reperiuntur regulæ de *universalibus*, *definitione*, *divisione*, quæ dirigunt *apprehensionem* tam simplicem, quàm complexam.

Prætereà habentur in Dialectica regulæ de *propositionibus*, quæ ritè ordinant iudicium. Denique varias regulas de *syllogismis* complectitur, quæ discursum moderantur. *Quoad alteram partem* probatur ex fine Logicæ, qui est dirigere opus mentis; sed certè non dirigit aliter, quàm suum introducendo objectum formale, sive rectitudinem, à qua etiam denominationem operis Logicè recti accipit. *Confirmatur ex D. Thoma*, qui *1. Poster. lect. 1.* hæc habet: *Ars quædam necessaria est, quæ sit directiva ipsius actus rationis, per quam scilicet homo in ipso actu rationis ordinatè & faciliter procedat. Et hæc est Ars Logica, i. e. rationalis scientia; quæ non solum rationalis est ex hoc, quòd est secundum rationem, quod est omnibus artibus commune; sed etiam ex hoc, quod est circa ipsum actum rationis, sicut circa propriam materiam. D. Thomam sequuntur Cajetanus, Suarez, Averfa, & RR. turmatim.*

57. *Obj. 1.* Operationes mentis sunt Objectum Ethicæ; ergo non sunt objectum Logicæ. *R. N. Cons. vel D.* Ergo non sunt objectum Logicæ sub eodem respectu, sub quo sunt objectum Ethicæ. *C.* Sub alio respectu. *N.* Adverte imò. Idem diverso sub respectu materiale diversarum scientiarum objectum esse potest. Sic operationes mentis, quatenus capaces sunt rectitudinis moralis, Ethicæ pro objecto serviunt. Ut sunt vitales, objiciuntur Physicæ vel potiùs Animasticæ. Quatenus ens sunt, spectant ad Metaphysicam. Denique quatenus dirigibiles, vel rectitudinis aut formæ

Logicæ

Logicæ capaces sunt, Logica eas ut objectum suum amplectitur. 2dò. Idem & materiale & formale objectum diverso respectu esse nil implicat. E. G. Si ambulo propter sanitatem, sanitas erit objectum formale : Si propter servitium divinum sanitatem intendo, sanitas materiale objectum erit.

58. *Obj. 2.* Objectum materiale debet esse indifferens ad formale; sed tres mentis operationes non sunt indifferentes ad formale Logicæ; ergo nec sunt ejus objectum materiale. *R. D. Maj.* debet esse indifferens saltem *indifferentiâ logicâ*, & ut *subjectum productionis C.* debet necessariò esse indifferens *indifferentiâ physicâ*, & ut *subjectum alterationis N.* Explico: *Indifferentiâ physicâ* est in *subjecto alterationis*, i. e., in tali subjecto, quod vel benè vel malè fieri potest, vel etiam ex malo bonum. Tale subjectum est v. g. statua, quæ suo prototypo vel con- vel difformis fieri potest, vel etiam ex difformi conformis, & vicissim. Hæc indifferentia operationibus mentis non convenit; cum enim sint actus transeuntes, ex malis bonæ fieri nequeunt, aut si fiant etiam bonæ, erunt alii omnino actus à prioribus. *Indifferentiâ logicâ* est in *subjecto productionis*, i. e., in tali subjecto, quod fieri quidem potest, vel non fieri; si tamen fiat, necessariò fit conforme regulis. Hæc competit operationibus mentis.

Inst. 1. Si operationes mentis necessariò fiant conformes regulis Logicæ, ergo frustra ab ea diriguntur: consequens admitti nequit;

ergo nec antecedens. *R. D. maj.* si fiant necessariò conformes regulis independenter à directione regularum, frustra diriguntur C. si necessariò fiant conformes regulis dependenter à regularum directione, frustra diriguntur. *N. maj.* & concessà *min.* eodem modo D. *Conf.* Poteris etiam *majorem* distinguere sic: Ergo frustra diriguntur ut subjectum alterationis C. ut subjectum productionis. N.

59. *Inst.* 2. Forma logica sive rectitudo nequit in operationes mentis introduci; ergo nec possunt à Logica dirigi. *Prob. ant.* Forma logica non est distincta ab operationibus; ergo nequit in eas introduci, aliàs idem introduceretur in se ipsum. *R. D. Ant.* Non distinguitur ab operationibus *realiter, physicè* C. non distinguitur *metaphysicè*, i. e. per intellectum. N. D. etiam *Conf.* ergo nequit in eas introduci forma logica, si nec *phyicè* nec *Metaphysicè* ab operationibus distingueretur C. Cùm autem *Metaphysicè* saltem distinguitur ab iis. *Subd.* nequit introduci *transitive*, & tanquam in subjectum alterationis C. nequit introduci *intransitive*, & tanquam in subjectum productionis N. *si quæras*, quid sit *transitive*, & quid *intransitive* introduci formam? *R. Transitive* *introducitur forma*, si subjectum *realiter* præexistat, & à forma *introducenda* *realiter* distinguitur; sicut v. g. lignum *realiter* præexistit, antequam forma ignis *realiter* à ligno distincta in illud *introducatur*. *Intransitive* *introducitur forma*, si nec forma *realiter* sit distincta à subjecto, nec subje-

Etum

ctum ante introductionem formæ realiter præ-
existat ; sed sit tantùm cognitione prius formâ.
Exemplum habes in Musica , quæ pro objecto
habet sonum artificiosum , quem non præsup-
ponit ; sed eo ipso tempore , quo sonus physi-
cè producitur , eum Musica dirigit , & suam
inducendo formam , artificiosum reddit. Eo-
dem modo introducunt formas suas artes omnes,
quæ non præsupponunt materiam , sive obje-
ctum materiale ; sed illud artificiosum faciendo
dirigunt , & dirigendo faciunt , sicut & Logica.
Explicatio hæc clarior adhuc evadet ex solutio-
ne objectionis sequentis.

60. *Obj. 3.* Si Operationes mentis sunt ob-
jectum Logicæ , ergo vel dirigibiles , vel di-
rectæ : Neutrum dici potest ; ergo. *Prob. mut.*
per partes. Inprimis dirigibiles non sunt Obje-
ctum Logicæ. *Prob. hæc pars* Dirigibiles di-
rigi nequeunt à Logica , cum nondum sint ; er-
go nec possunt esse ejus objectum. *R. D. Ant.*
dirigi nequeunt actu. C. dirigi nequeunt po-
tentiâ. N. Nempe prout sunt potentiâ , diri-
guntur quoque potentiâ : hoc ipso autem quod
fiant actu cum reflexione ad regulas , dirigun-
tur actu à regulis. *Inferes :* Ergo Operationes
dirigibiles saltem non sunt Objectum Logicæ
actu. *R. D. Illat.* Operationes dirigibiles *per*
statum & participialiter spectatæ non sunt obje-
ctum Logicæ actu. C. Dirigibiles *nominaliter*
sumptæ non sunt objectum Logicæ actu. N
Altera pars (quod nempe operationes directæ
non sint objectum Logicæ) *probatuv sic :* Directæ

jam sunt factæ; ergo dirigi ampliùs non possunt; ergo nec sunt Logicæ objectum. *R. D. Ant. probationis* ut superiùs illatum. *Si postules*, quid sit terminus participialiter & per statum, quid nominaliter spectatus? *R. Terminus participialiter & per statum* sumitur, si ejus significatum accipitur pro tempore per verbum importato; ut si dicam: *Homo est albus*. Nam ad veritatem hujus propositionis requiritur, ut homini in tempore præsentis conveniat albedo. Terminus spectatus Nominaliter idem est, ac terminus abstrahens à tribus temporis differentiis, *præsenti, præterito, futuro*. Quando igitur nego, Operationes dirigibiles nominaliter spectatas non esse objectum Logicæ actu; sensus est hic: *Operationes, quæ sunt, fuerunt & erunt rectæ non sunt objectum Logicæ actu; sed illæ, quæ sunt in fieri juxta regulas*. Si dicas: Ergo Logica de facto nullam operationem dirigens, *nunc* non habet objectum. *R. nec hoc sequitur*: nam etiam illæ operationes, quæ *nunc* non diriguntur, *nunc* sunt in virtute directiva Logicæ, non quidem *pro nunc*, sed *pro tunc*, quando erunt in fieri.

61. *Obj. 4. & quæres*: An etiam Apprehensio tam simplex, quam complexa ad objectum Logicæ pertineat? *R. affirmativè. Ratio est*: quia Logica tam pro apprehensione complexa, quam pro simplici præscribit regulas. *Prob. Regulæ versantes circa apprehensionem complexam sunt regulæ definiendi, dividendi: cum definitionem facere nequeam aut divisionem,*

nem, quin apprehendam objectum per modum plurium. Circa apprehensionem verò simplicem versantur regulæ de *Universalibus*, de *genere*, de *specie*; quia universale facere aut genus nequeo, quin apprehendam objectum simplex.

Inst. 1. Apprehensio non est capax veritatis aut falsitatis; ergo nequit dirigi à Logica: *Prob.*

Ant. Apprehensio nihil affirmat, nihil negat; ergo non est capax veritatis aut falsitatis. *R.*

D. Cons. Ergo non est capax veritatis aut falsitatis complexæ, quæ conjuncta est cum affirmatione vel negatione C. Ergo non est capax veritatis aut falsitatis incomplexæ, quæ est absque affirmatione vel negatione N.

Inst. 2. Apprehensio simplex semper est vera etiam independenter à regulis Logicæ; ergo non indiget directione Logicæ. *R. D. Ant.* Semper est vera veritate physicâ, eâque incomplexâ, quæ est simplex repræsentatio objecti, ut est in se, sine affirmatione & negatione C. veritate logica, quæ est conformitas actûs cum regulis N..

62. *Inst. 3.* Apprehensio simplex omnem Logicæ directionem antecedit; quia prævertit omnem actum voluntatis imperantem; ergo nequit ab ea dirigi. *Prob. Ant.* Voluntas imperare nequit, ut aliqua apprehensio dirigatur, nisi illa prius sit in intellectu; nihil enim volitum nisi præcognitum; ergo apprehensio prævertit omnem actum imperantem voluntatis. *R. D. Ant. probationis.* Nisi illa sit prius in intellectu *objective C.* nisi prius sit in intellectu

subjectivè & effectivè N. Explico: antequam apprehensio ex actuali Logicæ directione fiat, per aliam apprehensionem antecedentem proponi voluntati debet, ut *ponenda*, vel *ponibilis*; non autem ut *actu posita*. Hinc apprehensio *ponenda*, quæ ante directionem Logicæ *objectivè* tantum erat in intellectu (h. e. quæ cognoscebatur) postea in intellectu existit quoque *subjectivè & effectivè*, ex Logicæ directione.

63. *Inst. 4.* Priusquam intellectus voluntati proponat congruitatem faciendi v. g. *Genus*, apprehendere jam debet non tantum apprehensionem faciendam; sed etiam ipsum obiectum v. g. *animal*, circa quod apprehensio facienda debet versari; Sed hæc ratione apprehensio verè physicè, *subjectivè & effectivè* præexistit in intellectu; ergo apprehensio *ponenda* non *objectivè* solum, sed *subjectivè* etiam & *effectivè* præexistit in intellectu. R. *D. maj.* Priusquam intellectus voluntati proponat congruitatem faciendi genus, apprehendere jam debet apprehensione factivâ generis, quæ sit ipsum obiectum Logicæ, ipsam apprehensionem faciendam & animal N. hæc apprehendere jam debet apprehensione præviâ, quæ non sit obiectum Logicæ C. & sic *dist. min. N. Conf.* Ut autem distinctionem hanc meliùs intelligas, sequentem actuum in hoc casu intervenientium seriem benè observa. 1. Est in intellectu cognitio regulæ docentis v. g. modum formandi genus, 2. Huic cognitioni succedit confusa quædam apprehensio apprehensionis faciendæ, cir-

circa inferiora specie differentia, de quibus univocè prædicari possit genus. 3. Hanc sequitur actus voluntatis imperans intellectui apprehensionem factivam generis. 4. Ex hoc voluntatis imperio applicatur regula, ut ea actu intellectum dirigat in tali apprehensione elicienda. 5. Denique ex hac directione fit ipsa apprehensio factiva generis. Hæc apprehensio ultima, directionem regulæ nostro concipiendi modo subsequens, est objectum Logicæ. Pariformiter differendum est de apprehensione complexa.

Inst. 5. Non apparet, quid Logicæ circa apprehensiones directione suâ operetur; ergo hæc non sunt ejus objectum. *R. N. Ant.* Licet enim apprehensio defectibilis non sit quoad falsitatem complexam; cum non sit judicium; defectibilis tamen est vel quoad ignorantiam, quam tollit *definitio*; vel quoad confusionem, quam tollit *divisio*; vel quoad claritatem aut obscuritatem, quando faciendum est universale, & hanc *regulæ universalium* eliminant.

Inst. 6. Eadem ex ratione Phantasia sensûsque externi dici possent objectum Logicæ; nam etiam in his defectus similes committi possunt. *R. N. Assert.* Disparitas est: quia apprehensio ponitur in Conclusionibus Logicæ, quod non convenit Phantasiæ, nec sensibus externis. Deinde ratio addita nil probat contra nos; non enim sic argumentamur: *Apprehensio est dirigibilis; ergo est objectum Logicæ.* Sed sic: *Regulæ Logicæ attingunt immediatè apprehensionem, quæ est*

est

est dirigibilis à Logica; ergo illa est obiectum immediatum Logicæ.

64. *Obj. 5.* Apprehensio simplex non est modus sciendi; ergo nec est Obiectum Logicæ.
R. D. Ant. Non est modus sciendi perfectus C. non est imperfectus, i. e., inchoatus N. Apprehensio simplex disponit ad *Definitiones, Divisiones, Argumentationes*, quæ sunt apprehensiones complexæ. Hæ autem ab omnibus sciendi modis annumerantur.

Quæres. Quid & quotuplex sit modus sciendi? *R. ad 1mum.* Est Oratio manifestativa ignoti.
R. ad 2dum. Est triplex, à triplici quæstione, quæ institui de aliquo objecto potest. 1mò. Quæri solet, *quid sit res?* & hoc manifestat *Definitio*, quæ est oratio explicans naturam rei.
 2dò. *Quotuplex sit?* & hoc declarat *Divisio*, quæ totum in suas partes distinguit. 3tiò. *Qualis sit, & quas proprietates habeat?* hoc *Discursus* manifestum facit. Duo primi sciendi modi ad Apprehensionem pertinent; tertius ad Discursum. Hinc animadvertes, tres sciendi modos non esse adæquatum Logicæ obiectum: si tamen primus modus, nempe *Definitio*, benè applicetur, requiritur secunda mentis operatio, scilicet *Judicium*; hoc enim per *Copulam est*, definitionem definito suo applicat.

ARTICULUS IV.

De Obiecto Formali Logicæ.

Quænam materia sit, circa quam Logica versatur, ex præcedentibus §§. Colligere licet